

A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

XV. Soproni Pénzügyi Napok

**„Fenntartható gazdaság – fenntartható pénzügyek”
pénzügyi, adózási és számviteli
szakmai és tudományos konferencia**

**SOPRONI
EGYETEM**

LÁMFALUSSY SÁNDOR
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI
KAR

**ADÓTANÁCSADÓK
EGYESÜLETE**
IRÁNYT MUTATUNK

KONFERENCIAKÖTET

SOPRON
2021. szeptember 29. – október 1.

A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

XV. Soproni Pénzügyi Napok

„Fenntartható gazdaság – fenntartható pénzügyek”
pénzügyi, adózási és számviteli
szakmai és tudományos konferencia

Sopron, 2021. szeptember 29. – október 1.

Kiadja:

A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány
9400 Sopron, Erzsébet utca 9.

Szerkesztők:

Dr. Kovács Tamás
Dr. Szóka Károly

Technikai szerkesztő:

Dr. Resperger Richárd

ISBN 978-615-80230-7-8 (pdf)

A kötet a XV. Soproni Pénzügyi Napok konferenciára
beküldött tanulmányokat és absztraktokat tartalmazza.

© A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány
Minden jog fenntartva.
Sopron, 2021

TARTALOM

beküldött tanulmányok

Kockázati tőkebefektetések hatásai az Edtech startupok növekedési ütemére <i>Bethlendi András, Szócs Árpád</i>	6
Miért fontos a fenntartható pénzügyi jövőkép? <i>Böcskei Elvira, Solt Eszter Éva</i>	16
Nagyvállalati fenntarthatósági gyakorlatok a zéró CO₂ kibocsátás 2050-es céljának eléréséhez <i>Czipf Csongor</i>	26
Fenntartható vagyonkezelés egy induló kutató vállalat első üzleti évének tükrében <i>Cziráki Gábor</i>	42
Balanced Scorecard és körkörösség a gyűjtemény menedzsmentben <i>Cziráki Gábor</i>	59
A magyar egészségügyi ellátórendszer pénzügyi rezilienciájának egyes kérdései a COVID-19 világjárvány idején <i>Csala Elvira</i>	77
Az adófizetési hajlandóságot befolyásoló tényezők több kontinens kiválasztott országainak vizsgálata alapján <i>Cseh Balázs, Kálmán Botond</i>	88
A személybiztosítások alakulása a válságok időszakában <i>Eke Zsolt</i>	106
A multilaterális fejlesztési bankok klímavédelmi finanszírozásai, különös tekintettel az Európai Beruházási Bank tevékenységére <i>Eperjesi Zoltán</i>	116
Horvátország: úton az eurózóna felé <i>Ferkelt Balázs</i>	125
A fenntarthatósági számvitel története és perspektívái <i>Gácsér Norbert</i>	135
A devizaárfolyamok és a részvénytőkepiac volatilitásának előrejelzése a GARCH modellekben <i>Gál Hedvig</i>	141
Investing in Cryptocurrencies <i>Hegedűs Mihály, Furi Balázs Attila</i>	147
A covid-19 hatása a gazdaságra <i>Hegedűs Mihály</i>	159

TARTALOM

beküldött tanulmányok

Az életciklus-, a turnaround- és a fenntartható vállalati pénzügyek elhatárolása és összekapcsolása – eredmények és kihívások	
<i>Katits Etelka</i>	178
Zöld pénzügyek, zöld jegybank	
<i>Kolozsi Pál Péter, Lóránt Balázs</i>	201
Kedvezményes áfakulcsok alkalmazása az EU tagállamokban	
<i>Koroseczné Pavlin Rita, Gál Veronika Alexandra, Wickert Irén</i>	213
Likviditási csapda vagy portfólió diverzitás	
<i>Novák Zsuzsanna, Tatay Tibor</i>	226
Gazdasági helyreállástól a versenyképességig és a fenntarthatóságig	
Rövid távú kilátások, hosszú távú feladatok	
<i>Parragh Bianka</i>	237
COVID és szuverénadósság-menedzsment	
<i>Póra András, Széplaki Valéria</i>	249
Vállalkozások fenntartható tőkepiaci finanszírozása	
<i>Sági Judit, Fellegi Miklós</i>	260
Releváns lehet-e a vezetői számvitel a közszférában?	
<i>Tóth Balázs</i>	272
Do Non-Audit Services Reduce the Fit to the Benford Distribution? Evidence from Hungary	
<i>Tóth Gábor, Széles Zsuzsanna</i>	283
Tudatos adózás a fenntarthatóság jegyében	
<i>Tóth Orsolya Éva</i>	292
A vállalkozások jövedelmezőségének vizsgálata nettó jövedelmezőségi módszer alkalmazásával	
<i>Tóth Rita</i>	301
Állami erdőgazdálkodás az éves beszámolók tükrében	
<i>Vargovics Máté, Hegedűs Szilárd, Lett Béla</i>	308
Szakosított hitelintézetek és önkormányzati finanszírozás	
<i>Vértessy László</i>	317
Adójogi szabályok alakulása a családtámogatások tükrében	
<i>Zugor Zsuzsanna</i>	326
ESG információk a magyar bankok közzétételében	
<i>Lippai-Makra Edit</i>	333

TARTALOM

beküldött absztraktok (tanulmány nélkül)

Kripto forradalom a hagyományos pénzügyi keretek között - A rendszer reagál <i>Csendes Fanni, Gönci Márta, Vajkoczki Viktória</i>	345
Lakáshitelezés a családi otthonteremtési kedvezmény keretrendszerében - túlárznak-e a bankok? <i>Dancsik Bálint, Marosi Anna, Szabó Beáta</i>	346
Pre COVID szindróma? Az önkormányzatok gazdálkodása Magyarországon <i>Hegedűs Szilárd</i>	347
Innovációösztönzés Magyarországon – Vállalatok kutatás-fejlesztési tevékenységének minősítése 2012-2021 <i>Huszák Loretta, Sztáné Kazai Ágnes, Andó Marcell</i>	348
Megtévesztő árazási technikák és árösszehasonlító oldalak <i>Johannes Johnen, Somogyi Róbert</i>	349
Tudásjavak és immateriális erőforrások: a hazai közzétételi gyakorlat <i>Kovács Zsuzsanna Ilona</i>	350
A fintech jelenség hatása <i>Macsuga Bence, Kónya Dóra, Le Hong Minh</i>	351
Skandinávia tőkepiacainak elemzése a nemkonvencionális monetáris politika hatásainak tükrében <i>Mészáros Mercédesz, Kiss Gábor Dávid</i>	352
Az utánzásalapú dimenzió megjelenése a közösségi kereskedés másolási döntéseiben <i>Papp Tamás, Erdős Sándor, Vörös Zsófia</i>	353
Bankrendszer és gazdasági növekedés – A posztoszocialista országok esete <i>Rácz Tamás Attila</i>	354
A tőkepiaci érték változása a COVID-19 pandémia során a likviditás és pénzügyi mutatók tükrében <i>Szemerédi András</i>	355
Az európai bankok részvény-visszavásárlási gyakorlatának elemzése a jövedelmezőség és a tőkemegfelelés tükrében <i>Szládek Dániel</i>	356
Pénzügyi szolgáltatások 2021-ben <i>Szűcs Nikolett, Berkes Viktor, Treplán Liza, Bokor Krisztián</i>	357
A szekuláris stagnálás elmélete és a japán gazdaság helyzete 1990 után <i>Tatay Blanka, Tatay Tibor</i>	358
Az infláció újraelosztási hatásai Magyarországon <i>Varga József, Cseh Balázs</i>	359

ESG INFORMÁCIÓK A MAGYAR BANKOK KÖZZÉTÉTELÉBEN⁶⁰

LIPPAI-MAKRA Edit⁶¹

tanársegéd

*Szegedi Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyek és Nemzetközi Gazdasági
Kapcsolatok Intézete*

Absztrakt: Napjainkban a különböző vállalati fenntarthatósági mozgalmak (például triple-bottom-line, CSR, zöld gazdaság, stb.) (Tóth 2019) eszméi a pénzügyi szférában is megjelentek. Egyes pénzügyi intézmények stratégiájuk kialakításakor és működésük során nem csak a gazdasági hatékonyságot tartják szem előtt, hanem a fenntartható fejlődést is (Pintér és Deutsch 2012). Ezt a folyamatot támogatja az Európai Unió szabályozása, mely a 2017-es üzleti évtől kezdődően előírja bizonyos közérdeklődésre számot tartó vállalatoknak, többek között a bankoknak, hogy tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést, melyben be kell számolniuk a környezeti, társadalmi, és etikai tényezőikről, hatásairól (Európai Parlament és Tanács 2014). Jelen kutatásunk során a Budapesti Értéktőzsdén jegyzett, külföldi anyavállalattal nem rendelkező magyar bankok nem pénzügyi jelentéstéli gyakorlatát vizsgáljuk a 2016-2018 üzleti évekre vonatkozóan. Tartalomelemzést használva vizsgáljuk, hogy a 2014/95/EU irányelv hogyan hatott a magyar bankok közzétételére.

Kulcsszavak: nem pénzügyi jelentések, 2014/95/EU irányelv, ESG információk

ESG Information in the Disclosure of Hungarian Banks

Abstract: Nowadays, the ideas of various corporate sustainability movements (e.g. triple-bottom-line, CSR, green economy, etc.) (Tóth 2019) have also appeared in the financial sector. Some financial institutions are considering not only economic efficiency, but also sustainability when designing their strategies and operations (Pintér and Deutsch 2012). This process is supported by the European Union's regulation requiring certain public interest entities, including banks, to publish a non-financial report on their environmental, social, and ethical impacts from the 2017 financial year onwards (European Parliament and Council 2014). In this research, we examine the non-financial reporting practices of Hungarian banks listed on the Budapest Stock Exchange which do not have a foreign parent company for the financial years 2016-2018. We use content analysis to examine how Directive 2014/95/EU has affected the disclosure of Hungarian banks.

Keywords: Non Financial Reporting, Directive 2014/95/EU, ESG information

1. Bevezetés

Napjainkban a különböző vállalati fenntarthatósági mozgalmak (például triple-bottom-line, CSR, zöld gazdaság, stb.) (Tóth 2019) eszméi a pénzügyi szférában is megjelentek. Bár a

⁶⁰ AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-21-4 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

⁶¹ makra.edit@eco.u-szeged.hu

mozgalmak megnevezéseikben különböznek, mégis ugyanaz a céljuk, az ESG (környezeti, társadalmi, vállalatiirányítási, stb.) szempontok beemelése a gazdasági szereplők stratégiájába, működésébe. A 2000-es évek elején a „green banking” kifejezést használták, amikor a bankok működése és a környezeti tényezők közti kapcsolatot vizsgálták (Pintér és Deutsch 2011).

A vállalatok ESG teljesítményükről különböző nem pénzügyi jelentéseikben számolnak be (pl. integrált éves jelentés, fenntarthatósági jelentés stb.), melyek értékelése (pl. tartalomelemzéssel) időigényes feladat, viszont értékes kutatási eredményekkel kecsegtet az adott ország beszámolási kultúrájának feltérképezéséhez. Két okból is fontos a bankok ESG közzétételének vizsgálata.

Egyrészt az ESG információk tekintetében a bankok szerepe kettős: mint jelentést tevők valamint jelentést felhasználók is jelen vannak a nem pénzügyi információk „piacán”. Mint hitelezők, vagy befektetők a potenciális ügyfeleik, illetve érdekeltségeik ESG információit arra használják, hogy felmérjék azok teljes kockázati portfólióját. Továbbá érintettjeik felé publikálják saját nem pénzügyi információjukat. Azaz, a bankok ESG-stratégiája nemcsak saját operációjukról szól, mint más iparágakban, saját ügyfeleikkel kapcsolatos elemzéseikben, hitelezési stratégiáikban is egyre inkább érvényesítik azt (Gyura 2020). Másrészt a bankok ESG közzétételével kapcsolatban megjelent szabályozás is alátámasztja a téma fontosságát. A 2014/95/EU irányelv (továbbiakban EI) a 2017-es üzleti évtől kezdődően előírja bizonyos közérdeklődésre számot tartó vállalatoknak, hogy tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést, melyben be kell számolniuk a környezeti, társadalmi, és etikai tényezőkről, hatásaikról (Európai Parlament és Tanács 2014). A 2013/34/EU irányelv pedig kifejezetten közérdeklődésre számot tartónak definiálja a bankokat és hitelintézeteket (Európai Parlament és Tanács 2013).

Az EI a 2017-es üzleti évtől kezdődően nem pénzügyi jelentés közzétételét írja elő az 500 főnél többet foglalkoztató közérdeklődésre számot tartó gazdálkodóknak (Lippai-Makra 2020; Lippai-Makra és Tóth 2020), melyben az alábbiakról kell beszámolniuk:

“a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább az alábbi, környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást: a) a vállalkozás üzleti modelljének rövid leírása; b) a vállalkozás által az e kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírása, utalva az alkalmazott átvilágítási eljárásokra; c) e politikák eredményei; d) a vállalkozás műveleteivel, többek között – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – üzleti kapcsolataival, termékeivel vagy szolgáltatásaival összefüggésben az e kérdésekkel kapcsolatos legfőbb kockázatok, amelyek valószínűleg hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, és e kockázatok vállalkozás általi kezelésének módja; e) azon kulcsfontosságú, nem pénzügyi jellegű teljesítménymutatók, amelyek lényegesek az adott üzleti tevékenység szempontjából (Európai Parlament és Tanács 2014, 4.o.)”

Jelen kutatásunk célja a magyar bankok ESG közzétételének vizsgálata a 2014/95/EU irányelvnek megfelelés szempontjából.

2. Nemzetközi kutatások az irányelvnek való megfelelésről

Számos tanulmány vizsgálta a vállalkozások nem pénzügyi közzétételét az irányelvnek való megfelelés szempontjából valamint az új szabályozás lehetséges hatásait, mely kutatások közül a legjelentősebbeket az alábbiakban mutatjuk be (Lippai-Makra 2020; Lippai-Makra és Tóth 2020). Dumitru et al. (2017) Lengyelországban és Romániában vizsgálta a vállalati beszámolási gyakorlatot az irányelv tükrében. Kutatásuk fókuszában a hatálybalépés előtti nem pénzügyi közzétételek minősége állt. Mintájuk 20 lengyel és 20 román tőzsdén jegyzett társaságból állt,

melyekből kizárták a pénzügyi intézményeket, mint például a bankokat, befektetési alapokat stb. Vizsgálták a 2014-es üzleti évre vonatkozó éves beszámolókat a hozzájuk tartozó üzleti jelentéssel, illetve az integrált jelentéseket. Tartalomelemzést használtak, mely során a vizsgált tételek listáját az irányelv, és a hozzá kapcsolódó, már említett, módszertani útmutató alapján készítették el. Összefüggést találtak a közzététel minősége és olyan tényezők között, mint a helyi intézményi jellemzők, a tulajdonosi szerkezet, az iparág és a könyvvizsgáló kiléte. A tételeket közzétették, ezzel más kutatók számára is lehetővé tették hasonló vizsgálat elvégzését, más mintán.

Hoffmann, Dietsche és Hobelsberger (2018) a német tőzsdén jegyzett társaságok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatát tanulmányozta, összehasonlítva a jelentések minőségét az irányelv követelményeivel. Eredményeik azt mutatják, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos információk minősége és mélysége nagyobb abban az esetben, ha a vállalkozás külön közzétett nem pénzügyi jelentésben adja közre ESG információit, mint amikor az üzleti jelentésben teszik meg ugyanezt.

Venturelli et al. (2017) a nem pénzügyi nyilvánosságra hozatal szintjét vizsgálták Olaszországban. 223 olasz nagyvállalatot vizsgáltak meg, tartalomelemzést végezve, a vizsgált tételek listáját az EI alapján készítették el. Öt kategóriát alkottak (üzleti modell, fenntarthatósági politikák, fenntarthatósági kockázatok, legfontosabb teljesítménymutatók és sokszínűség). Írásuk megerősíti a szabályozás szerepét a nem pénzügyi közzététel minőségének javításában. Matuszak és Róžańska (2017) tartalomelemzéssel és rangsorolással vizsgálták a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) jelentésének mértékét és minőségét, valamint az EI-nek való megfelelésüket. Mintájukban 150, a varsói tőzsdén jegyzett vállalat szerepel. Nemcsak az éves jelentésekre és a CSR-jelentésekre összpontosítottak, hanem a vállalatok honlapjaira is. Öt kategóriát alkottak (környezetvédelem, munkaügyi gyakorlatok, emberi jogok, a korrupcióellenes közösségi szerepvállalás), majd kialakítottak egy minősítési skálát. Eredményeik azt mutatják, hogy a jelentések többsége nem felelt meg az EI-nek. Következtetésük az, hogy az EI-nek növelnie kell a nem pénzügyi közzététel mértékét és minőségét a lengyel tőzsdén jegyzett társaságok körében.

Peršić és Lahorka (2018) értékelték a nem pénzügyi jelentésekben közzétett társadalmi információk minőségét Horvátországban. Mintájukat olyan horvát cégek alkották, amelyek több mint 400 alkalmazottat regisztráltak és jelentéseik online elérhetőek voltak a 2014-es üzleti évről. Tartalomelemzést használtak és 38 jelentést vizsgáltak meg a társadalmi információkra összpontosítva a GRI G4 irányelvek társadalmi kategóriája alapján. Eredményeik azt igazolják, hogy a horvát vállalatok bizonyos társadalmi információkat nyilvánosságra hoznak, de az információk megbízhatósága megkérdőjelezhető.

A kutatások sora az EI bevezetése után is folytatódott. Sierra-Garcia, Garcia-Benau és Bolas-Araya (2018) empirikus elemzést készített 34 spanyol vállalat nem pénzügyi beszámolásáról a 2016-os (az EI hatályba lépése előtt) és a 2017-es (az EI hatályba lépése után) üzleti évekre vonatkozóan. Tartalomelemzést is alkalmaztak, 5 kategóriát és 27 elemet alkottak az EI alapján. Összefüggést találtak az EI-nek való megfelelés valamint a vállalat mérete, az iparág és a jelentések formája között.

Mion és Loza Adauí (2019) olasz és német vállalatok fenntarthatósági jelentésének minőségét vizsgálták. Bár tartalomelemzést alkalmaztak, módszerük eltér a fent említettektől. Létrehoztak egy skálát, amely 20 mutatót tartalmazott, a nem pénzügyi információk rendelkezésre állása, hitelessége és vállalati stratégiában való rögzítése alapján. Eredményeik azt mutatják, hogy a vállalati méret és a jelentéstétel kötelezővé tétele jelentősen befolyásolja a fenntarthatósági jelentések minőségét.

A fentiekből látható, hogy a nem pénzügyi közzététel vizsgálatok a leggyakrabban használt módszertan a tartalomelemzés. Azonban a vizsgálatok fókusza, és a vizsgált információk köre, valamint a kapott eredmények már nem egységesek. A következő fejezetben bemutatjuk az

általunk elvégzett empirikus kutatást, kitérve a vizsgált vállalkozások körére, a használt módszertanra, valamint a kapott eredményekre.

3. A magyar bankok ESG közzététele

Az empirikus kutatásunk célja, hogy tartalomelemzési módszertant alkalmazva vizsgáljuk meg, hogy a magyar bankok hogyan felelnek meg a fentiekben bemutatott szabályozásnak. A használt tartalomelemzés módszertant Dumitru et al. (2017) művére alapozzuk.

3.1. A vizsgált vállalkozások köre

A vizsgálni kívánt vállalkozás körét az alábbiak szerint határoztuk meg. A szabályozás közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókként definiálja a bankokat és befektetési vállalkozásokat (innentől röviden: bankok). A sokaság meghatározásához a Crefoport Scholar⁶² adatbázist használtuk. Az adatbázis segítségével tevékenységi forma valamint az EI munkavállalói létszámkritérium alapján válogattuk le a vizsgálni kívánt szervezeteket. Majd ezt követően a szabályozással összhangban az alábbi szűkítéseket végeztük el:

- Összevontuk az egy cégcsoportba tartozó entitásokat, a csoportszintű jelentési szabályozás értelmében.
- Kizártuk a külföldi anyavállalattal rendelkező leányvállalatokat.
- Kizártuk a magyar jogszabályok⁶³ alapján tételesen kizárandó szervezeteket (MNB, MFB Zrt., Magyar Export-Import Bank Zrt.).

A fentiek alapján négy olyan magyar bankot azonosítottunk, melyekre vonatkozik az EI (1. táblázat). Ezek közül három olyan bank van, melyek részvényeit a Budapesti Értéktőzsdén jegyzik, tehát csak egy olyan magyar bank azonosítható, mely a tevékenységi köre miatt számít közérdeklődésre számot tartónak. A másik három már a tőzsdén jegyzett részvényei miatt is közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak számít.

1. táblázat: A vizsgált vállalkozások

Sorszám	Bank megnevezése	Munkavállalói létszám (2017)
1.	OTP Bank Nyrt	35633
2.	Takarék Jelzálogbank Nyrt.	1777
3.	MKB Nyrt.	811
4.	Budapest H. és F. Bank Zrt.	2911

Forrás: Saját szerkesztés a gazdálkodók beszámolóí alapján

3.2. Használt módszer: tartalomelemzés

A közzététel intenzitásának ($I_{kombinált}$) meghatározásához manuális tartalomelemzést választottunk, melynek segítségével számszerűsíteni tudtuk a vizsgált gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét. Az alkalmazott tartalomelemzés módszertant Dumitru és mtsai. (2017) munkájára alapoztuk. Véleményünk szerint az általuk kidolgozott információ kategorizálás és tétellista áll a legközelebb az EI-hez és a hozzá kapcsolódó módszertani útmutatóhoz (2. táblázat).

⁶² <https://www.crefoport.hu/scholar>

⁶³ 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szerint

2. táblázat: Nem pénzügyi tételek az empirikus vizsgálathoz

I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok
1. Üzleti modell – rövid leírás
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők
4. Nem pénzügyi KPI-k
II. Környezeti ügyek/tényezők
1. Környezeti hatások
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások
3. Megújuló energia használata
4. Nem megújuló energia használata
5. Üvegházhatású gáz kibocsátás
6. Víz kivét
7. Légszennyezés
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása
3. Munkakörülmények
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása;
6. Munkahelyi biztonság és egészség;
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel;
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések
IV. Etikai ügyek
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök

Forrás: Dumitru et al. (2017) alapján saját fordítás

A kutatás időkeretét (2016-2018) úgy választottuk meg, hogy a szabályozás hatálybalépése előtti egy, és utána következő két üzleti évet vizsgáltuk abból a célból, hogy kimutathatók legyenek a szabályozás hatásai. Az empirikus kutatás megkezdésekor a 2018-as üzleti év beszámolóit és jelentései voltak elérhetőek, a 2019-es üzleti év beszámolóit addig még nem publikálták a gazdálkodók. Miután meghatároztuk a vizsgálni kívánt vállalkozások körét, összegyűjtöttük és letöltöttük azok beszámolóit és kapcsolódó jelentéseit. A legtöbb esetben – a szabályozásnak megfelelően – a vállalkozások honlapján megtalálhatóak voltak a keresett dokumentumok. Amennyiben ezek mégsem voltak a honlapon elérhetőek, abban az esetben a kormányzati portálról kerültek letöltésre⁶⁴. Mivel az EI nem határozza meg kötelező jelleggel a nem pénzügyi információk közzétételi dokumentumát, kiterjesztettük a keresést a kiegészítő mellékletekre és az üzleti jelentésekre, valamint az elemzésbe bevontunk minden egyéb, adott üzleti évre vonatkozó nem pénzügyi jelentést – mint például a CSR jelentés vagy fenntarthatósági jelentés – továbbá vizsgáltunk minden olyan kapcsolódó nyilvános dokumentumot, melyre a gazdálkodó hivatkozott az éves beszámolójában. Ez összhangban áll Dumay és Cai (2014) által leírt általános megközelítéssel. A kutatás következő lépéseként a tartalomelemzés elvégzése következett. A 2. fejezetben bemutatott nemzetközi kutatások

⁶⁴ <https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kezdolap>

alapján manuális tartalomelemzést választottunk az ESG információk számszerűsítése érdekében. Az adatok előállításával kapcsolatos kihívást a manuális kódolás alkalmazása okozta, amely egy már jól bevált kutatási módszer a szellemi tőke közzétételének vizsgálata esetén. A nem pénzügyi jelentések vizsgálata során számos olyan feladattal szembesültünk, melyet a szellemi tőke közzétételeket vizsgáló kutatások is említene. Ennek az az oka, hogy szellemi tőke felfogható a nem pénzügyi információk részhalmazának (Stolowy és Paugam 2018) illetve mind a két téma szorosan kapcsolódik az integrált (vállalati) beszámolókat is magában foglaló témaköréhez (Zambon és mtsai. 2020).

A jelentések tartalmának elemzése kapcsán úgy döntöttünk, hogy a dokumentumokat a szoftveres megoldások helyett tételes olvasással vizsgáljuk meg és manuálisan pontozzuk azokat. Ennek a módszernek az az előnye, hogy a közzétett információk kutatók általi értelmezése lehetőséget ad kontextus megítélésére, illetve az explicit tartalmak értelmezésére. Hátránya a munka időigényessége, hiszen kis számú vizsgált vállalkozás esetében is nagy mennyiségű írásos anyag feldolgozását igényli (3. táblázat). Számos szerző érvel a közzétett dokumentumok tartalomelemzése esetén alkalmazott kézi kódolás mellett illetve a számítógépes kódolással szemben (Beattie and Thomson 2007; Castilla-Polo and Ruiz-Rodríguez 2017). Többen azért a kézi kódolás mellett foglaltak állást, mert ez a szöveg megértéséhez, a cégspecifikus kifejezések értelmezéséhez, a szinonimák és többértelmű szavak kezeléséhez elengedhetetlenül szükséges (Bellora és Guenther 2013; Dumay és Cai 2014). A fentiek alapján, valamint a lehetőségeink vizsgálata után arra a következtetésre jutottunk, hogy a szoftveres elemzési módszerek nyilvánvaló előnyei – például az objektivitás, az időmegtakarítás és a jobb összehasonlíthatóság – ellenére, a kézi kódolást választjuk, mert nem állt rendelkezésünkre olyan szoftver, amely ugyanolyan pontosságot biztosított volna az információk feldolgozása és értelmezése során, mint az ember által elvégzett kódolás.

3. táblázat: Vizsgált banki jelentések jellemzői⁶⁵

Sorsz.	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt Standard(ok)			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1	Éves + Fennt.	Éves	Éves	116	108	111	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
2	Éves	Éves	Éves	38	34	36	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
3	Éves	Éves	Éves	99	103	109	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
4	Éves	Éves	Éves	67	82	128	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem

Forrás: Saját szerkesztés

A szakirodalom vizsgálata során több olyan kutatást találtunk, melyek a vállalkozások beszámolási gyakorlatát az EI-hez viszonyítva vizsgálták, melyeket a 3. fejezetben ismertettünk. A magyar nem pénzügyi beszámolási kultúra vizsgálatához Dumitru et al. (2017) által kidolgozott módszertant választottuk. Ennek okai az alábbiak. Egyrészt, a tartalomelemzés során egy olyan átfogó tétel listát alkalmaztak, melynek elemei megfeleltethetők az Európai Unió által kiadott módszertani útmutatóban foglaltaknak (Európai Bizottság 2017). Másrészt, kelet-közép európai országokat vizsgáltak, így alapot adhatnak a magyar eredményekkel való összevetésre. Harmadrészt a tételista-hoz olyan súlyozási módszertant alkalmaztak, amely lehetőséget ad arra, hogy az eredmények nem csupán a közzététel nagyságát, hanem minőségét is tükrözzék.

⁶⁵ 4 bank 3 üzleti évet felölelő jelentései, összesen 1031 oldal tételes vizsgálata

A szerzők egy 20 nem pénzügyi tételt felölelő listát készítettek, melyben négy kategóriát alakítottak ki (1. táblázat), majd a jelentésekben keresték meg a tételekhez köthető, megfelelő információkat. A pontozási rendszert úgy alakították ki, tükrözze a közzététel típusát is: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 2 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 3 (2 + 1) – az adott tétel szöveges leírás és számszaki adat is bemutatásra kerül. Következésképpen a jelentésekre adható maximális pontszám 60 (20 * 3) volt, valamint a magasabb pontszámok magasabb közzétételi minőséget jelentenek.

Dumitru és mtsai (2017) nyomán, négy indexet számoltunk ki minden vizsgált vállalatra, mind a három vizsgált üzleti évre vonatkozóan, a kategóriákhoz hozzárendelt tételek és a kategóriánkénti maximálisan elérhető pontszám alapján. Az indexeket az alábbiak szerint állítottuk elő:

$$I_1 = \left(\frac{P_1}{12}\right) * 100; I_2 = \left(\frac{P_2}{21}\right) * 100; I_3 = \left(\frac{P_3}{24}\right) * 100; I_4 = \left(\frac{P_4}{3}\right) * 100,$$

ahol P az adott kategóriákba tartozó tételekhez rendelt pontok száma.

A teljes nem pénzügyi közzétételi intenzitás értékeléséhez kiszámítottuk a következő kombinált indexet is:

$$I_{\text{kombinált}} = \frac{(I_1 + I_2 + I_3 + I_4)}{4}.$$

A továbbiakban az elvégzett kutatás eredményeit mutatjuk be.

3.3. A magyar bankok közzétételi gyakorlata

A vizsgált jelentések (3. táblázat) kapcsán elmondható, hogy mind a négy vizsgált bank az üzleti jelentést az éves jelentés részeként, integrált szemléletben közölte. Egy bank adott ki (mind a 3 vizsgált évre) különálló, fenntarthatósági jelentést, melyben a GRI standardot használta, valamint bemutatta az ENSZ SDG-khez való kapcsolódását. Kiemelendő, hogy a különálló jelentését is könyvvizsgálattal támasztotta alá. Továbbá megállapítható, hogy mind a négy bank beszámolóit BIG4 cég auditálta.

A vizsgált bankok jellemzőivel kapcsolatban megállapítható (4. táblázat), hogy csak egy bank van, melynek részvényeit fenntarthatósági tematikus tőzsde indexbe beválogatták. Az iparág környezeti szempontból nem sorolható az érzékeny iparágak közé.

4. táblázat: A vizsgált bankok jellemzői

2016	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	4	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	0	0%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	4	100%
GRI standardot használó vállalkozások	1	25%
Részvényeit témaspecifikus indexbe beválogatták	1	25%
Integrált beszámolót készít	3	75%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	1	25%

2017	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	4	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	0	0%

Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	4	100%
GRI standardot használó vállalkozások	1	25%
Részvényeit témaspecifikus indexbe beválogatták	1	25%
Integrált beszámolót készít	3	75%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	1	25%

2018	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	4	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	0	0%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	4	100%
GRI standardot használó vállalkozások	1	25%
Részvényeit témaspecifikus indexbe beválogatták	1	25%
Integrált beszámolót készít	3	75%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	1	25%

Forrás: Saját szerkesztés

Miután a fent bemutatott módszertan segítségével meghatároztuk a vizsgált gazdálkodók közzétételi intenzitásának eredményeit (5. táblázat), ugyanabba a négy közzétételi szint szerinti kategóriába soroltuk, mint amit Dumitru és mtsai. (2017) meghatároztak: 0 - nincs nem pénzügyi közzététel; 1-30% - alacsony közzétételi szint; 31-70% - közepes közzétételi szint; 70-100% - magas közzétételi szint. A Kombinált Index alapján arra a következtetésre jutunk, hogy az EI mérsékelt hatással van a vizsgált bankok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatára, mivel az átlagos közzétételi pontszám 15,52%-os növekedése csak arra elegendő, hogy a vizsgált vállalkozások eredményét alacsony szintről (22,69%) közepes közzétételi szintre emelje (39,21%).

A bankok nem pénzügyi közzétételi intenzitásával kapcsolatos megállapításainkat az alábbiakban mutatjuk be (5. táblázat). Az 1. sorszámú bank a teljes vizsgált időszakban magas közzétételi intenzitást mutatott. A EI előírásainak már annak hatálybalépése előtt is megfelelt. A szabályozás megjelenése nem befolyásolta a bank nem pénzügyi közzétételi gyakorlatát. A 2. sorszámú bank egyik évben sem tett közzé környezeti, társadalmi illetve etikai információt, annak ellenére sem, hogy 2017-ben és 2018-ban már a szabályozás szerint kellett volna nem pénzügyi jelentést közzétennie. A 3. sorszámú bank NPK intenzitása folyamatosan nőtt a vizsgált periódusban, ennek ellenére a közepes intenzitási kategóriában maradt. Nagyobb mértékű változást a 2018-as eredményei mutatnak. Ebben az évben már nem csak az üzleti modellel és a társadalmi tényezőkkel kapcsolatosan közölt információkat, hanem megjelentek a környezeti ügyek és az etikai tényezők is. Továbbá a 2018-as üzleti jelentésén belül nevesíti is az egyik bekezdést nem pénzügyi jelentésként, valamint a szövegezésben megjelennek a számviteli törvény vonatkozó paragrafusának kifejezései is. Ennél a szereplőnél tehát egyértelmű a szabályozás hatása, azonban ez csak a hatálybalépést követő 2. évben mutatkozik meg. A 4. sorszámú bank NPK intenzitása folyamatosan nőtt a vizsgált periódusban. A nem jelentő kategóriából először az alacsony, a következő évben pedig a közepes közzétételi intenzitású csoportba sorolható. Ennél a szereplőnél is egyértelműen tetten érhető a szabályozás hatása, az előző szereplővel szemben már a szabályozás hatálybalépésének évétől. Mind a négy vizsgált kategóriával kapcsolatban megkezdte az információk közzétételét.

5. táblázat: Bankok NPK intenzitása

Index 2016	1	2	3	4	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	0,00	27,08	100,00	0,00	42,24
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	0,00	17,86	71,43	0,00	30,93
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	12,50	0,00	20,83	70,83	0,00	29,32
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	0,00	25,00	100,00	0,00	43,30
Kombinált I.	85,57	0,00	5,21	0,00	22,69	85,57	0,00	36,36
Kategória	magas	nincs	alacsony	nincs	alacsony			
Index 2017	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	25,00	33,33	100,00	0,00	39,53
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	4,76	19,05	71,43	0,00	30,30
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	70,83	0,00	26,19
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	0,00	40,82
Kombinált I.	85,57	0,00	6,25	23,07	28,72	85,57	0,00	33,89
Kategória	magas	nincs	alacsony	alacsony	alacsony			
Index 2018	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	16,67	41,67	39,58	100,00	0,00	37,90
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	42,86	4,76	29,76	71,43	0,00	29,23
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	70,83	0,00	26,19
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	33,33	100,00	58,33	100,00	0,00	43,30
Kombinált I.	85,57	0,00	27,38	43,90	39,21	85,57	0,00	31,02
Kategória	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

5. Összegzés

Jelen kutatásunkban bemutattuk, hogy a 2014/95/EU irányelv hatását a gazdálkodók beszámolási gyakorlatára hogyan vizsgálják a nemzetközi szakirodalomban. Továbbá ismertettük saját empirikus kutatásunkat, melyben a fenti irányelv hatását vizsgáltuk a magyar bankok nem pénzügyi közzétételére. Napjainkban az ESG információk közzététele és azok tőkepiaci hasznosíthatósága intenzíven kutatott terület a nemzetközi szakirodalomban, a magyar szakirodalmat vizsgálva azonban csak egy kapcsolódó kutatást találtunk. Tamásné Vőneki és Lamanda (2020) a magyar nagybankok ESG kockázatokkal kapcsolatos közzétételét vizsgálta tartalomelemzéssel, a 2019-es üzleti évre vonatkozóan. Eredményeiket összevetve jelen kutatási eredményeinkkel az látható, hogy mind a kockázatokkal kapcsolatos közzétételben, mind az általunk vizsgált ESG információk közzétételében az OTP csoport a legintenzívebben jelentő bank, míg a Takarékszövetkezetek csoportja a legkevésbé intenzív.

A jövőbeni kutatási lehetőségeket vizsgálva azt találtuk, hogy mivel a terület szabályozása folyamatosan változik, ezért a használt módszertant és a vizsgálni kívánt információk körét is érdemes lehet újragondolni a jövőben. Ugyanis megjelent az EU 2019/2088 rendelete a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről, mely részletezi a pénzügyi szolgáltatók nem pénzügyi beszámolási kötelezettségét valamint 2021. március 10-től előírja azt, hogy éves gyakorisággal ne csak a saját működésükről, hanem az egyes befektetési termékeikkel kapcsolatban is ismertessék a fenntarthatósággal kapcsolatos kockázataikat és döntéseiket. Ezt egészíti ki a taxonómiai

rendelet (EU 2020/852), melynek célja, hogy egységes meghatározásokat adjon a tevékenységek és befektetések „zöld” illetve „fenntartható” minősítéről. A szabályozásból, valamint az Európai Unió kommunikációjából következik, hogy várhatóan a 2023-as üzleti évtől kezdődően a nem pénzügyi jelentéseket „géppel olvasható” formátumban kell közzétenni. Ez változást hozhat a vizsgálatra használt módszertanban is, a gépi tartalomelemzés javára.

Irodalomjegyzék

- Beattie, V.; Thomson, S. J. (2007): Lifting the Lid on the Use of Content Analysis to Investigate Intellectual Capital Disclosures. *Accounting Forum*, 31(2), pp. 129–163.
- Bellora, L.; Guenther, T. W. (2013): Drivers of Innovation Capital Disclosure in Intellectual Capital Statements: Evidence from Europe. *The British Accounting Review*, 45(4), pp. 255–270.
- Castilla-Polo, F.; Ruiz-Rodríguez, C. (2017): Content analysis within intangible assets disclosure: a structured literature review. *Journal of Intellectual Capital*, 18(3), pp. 506–543.
- Dumay, J.; Cai, L. (2014): A review and critique of content analysis as a methodology for inquiring into IC disclosure. *Journal of Intellectual Capital*, 15(2), pp. 264–290.
- Dumutri, M.; Dyduch, J.; Guşe, R. G.; Krasodomska, J. (2017): Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive. *Accounting in Europe*, 14(3), pp. 279–304.
- Európai Bizottság (2017): Iránymutatás a nem pénzügyi beszámolókhöz 2017/C 215/01”. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1581681151683&uri=CELEX:52017XC0705\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1581681151683&uri=CELEX:52017XC0705(01))
- Európai Parlament és Tanács (2014): Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról. <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun> (2020. január 10.)
- Gyura G. (2020): ESG és bankszabályozás: Haladni kell a korral. *Gazdaság és Pénzügy*, 7(4), pp. 372–391.
- Hoffmann, E.; Dietsche, C.; Hobelsberger, C. (2018): Between Mandatory and Voluntary: Non-Financial Reporting by German Companies. *NachhaltigkeitsManagementForum | Sustainability Management Forum*, 26(1), pp. 47–63.
- Lippai-Makra, E. (2020): A nem pénzügyi jelentéstétel szabályozása Magyarországon. In: XIV. Soproni Pénzügyi Napok : „Gazdaságvédelem és pénzügyi kiutak” pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia : Konferenciakötet, Sopron: A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, 113–25. <http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/21869/> (2021. október 11.)

- Lippai-Makra E.; Tóth B. (2020): A nem pénzügyi jelentések tartalmára vonatkozó előírások. *Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat (SZAKma)*, 62(11), p. 51.
- Matuszak, Ł.; Róžańska, E. (2017): CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence. *Sustainability*, 9(12): 2304, 18 p.
- Mion, G.; Loza Adauí, C. R. (2019): Mandatory Nonfinancial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies. *Sustainability*, 11(17): 4612, 28 p.
- Peršić, M.; Halmi L. (2018): Exploring the quality of social information disclosed in non-financial reports of Croatian companies. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 31(1): 2024–2043.
- Pintér É.; Deutsch N. (2011): A fenntartható fejlődés elvei és azok érvényre jutása a banki gyakorlatban (I. rész). *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 42(12), pp. 13–22.
- Pintér É.; Deutsch N. (2012): A fenntartható fejlődés elvei és azok érvényre jutása a banki gyakorlatban II. rész (The principles of sustainable development and their realization in the banking practice II. part). *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 43(1), pp. 57–63.
- Sierra-Garcia, L.; Garcia-Benau M. A.; Bolas-Araya H. M. (2018): Empirical Analysis of Non-Financial Reporting by Spanish Companies. *Administrative Sciences*, 8(3): 29, 17 p.
- Stolowy, H.; Paugam, L. (2018): The expansion of non-financial reporting: an exploratory study. *Accounting and Business Research*, 48(5), pp. 525–548.
- Tamásné Vőneki Zs.; Lamanda G. (2020): Az ESG-kockázatokkal kapcsolatos banki közzétételek tartomelemzése: Pillanatkép a hazai nagybankok közzétételi gyakorlatáról. *Gazdaság és Pénzügy*, 7(4), pp. 420–433.
- Tóth, G. (2019): Circular Economy and Its Comparison with 14 Other Business Sustainability Movements. *Resources*, 8(4):159, 19 p.
- Venturelli, A. et al. (2017): Directive 2014/95/EU: Are Italian Companies Already Compliant? *Sustainability*, 9(8): 1385, 19 p.
- Zambon, S. et al. (2020): A literature review on the reporting of intangibles. <http://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FA%2520literature%2520review%2520on%2520the%2520reporting%2520of%2520intangibles.pdf>